

Dawid, Adriana

Z życia naukowego Instytutu Historii Uniwersytetu Opolskiego

Dzieje Najnowsze 35/3, 237-239

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Z życia naukowego Instytutu Historii Uniwersytetu Opolskiego

W ostatnich miesiącach środowisko opolskich historyków zorganizowało kilka interesujących spotkań naukowych. Tematyka ich związana była z, szczególnie żywą na Śląsku, problematyką mniejszościową.

Z inicjatywy pracowników Instytutu Historii Uniwersytetu Śląskiego oraz Katedry Historii Śląska Instytutu Historii Uniwersytetu Opolskiego 18 października 2002 r. odbyła się w Opolu konferencja naukowa poświęcona roli placówek konsularnych na pograniczu śląskim w polityce mniejszościowej Polski, Niemiec i Czechosłowacji.

W pierwszym, wprowadzającym, referacie prof. Henryk Chałupczak z UMCS w Lublinie omówił powstanie i działalność polskich placówek konsularnych w dwudziestolecu międzywojennym. Szczególne potraktowanie pogranicza polsko-niemiecko-czeskiego dało doskonały punkt wyjścia do następnych wystąpień. Kolejny prelegent, również z UMCS w Lublinie, dr Waldemar Kozyra, swój wykład poświęcił analizie materiałów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Rzeczypospolitej Polskiej z lat 1918-1939. Skupił się przede wszystkim na informacjach dotyczących Śląska, które pochodziły z polskich konsulatów w Niemczech. Działalność narodowościową niemieckiego konsulatu w Katowicach scharakteryzował prof. Ryszard Kaczmarek z Uniwersytetu Śląskiego. Dwa referaty poświęcone były Konsulatowi RP w Morawskiej Ostrawie. Dr Krzysztof Nowak (Uniwersytet Śląski) przedstawił stanowisko tej placówki wobec tendencji zjednoczeniowych i odśrodkowych polskiego życia politycznego na Zaolziu, natomiast dr Joanna Januszewska Jurkiewicz (Uniwersytet Śląski) przybliżyła postać konsula RP w Morawskiej Ostrawie Karola Ripy i jego politykę narodowościową. Kolejne referaty wygłosili: prof. Marek Masnyk (Uniwersytet Opolski) — *Konsulat Generalny RP w Bytomiu/Opolu wobec zagadnień organizacyjnych ruchu polskiego na Śląsku Opolskim*; dr Lech Krzyżanowski (Uniwersytet Śląski) — *Kondycja narodowa ludności polskiej na obszarze kompetencyjnym konsulatu RP w Bytomiu* i mgr Adriana Dawid (Uniwersytet Opolski) — *Stanowisko Konsulatu Generalnego RP w Bytomiu/Opolu wobec koncepcji utworzenia polskiego gimnazjum w Bytomiu*.

Ze względu na nieobecność dr. Jana Nemecka z Ustav Mezinardnich Dejin w Pradze skróconą wersję jego referatu, dotyczącego stanowiska konsulów czeskich wobec Śląska, przedstawił dr K. Nowak. Krótko scharakteryzowano także bardzo interesujący materiał przygotowany przez nieobecną mgr Agnieszkę Grabowską — *Služby konsularne w Katowicach (1922-1939)*.

We wszystkich wystąpieniach szczególny nacisk położono na zagadnienia narodowościowe, które absorbowały czeskie, polskie i niemieckie placówki dyplomatyczne działające na mocno zróżnicowanym etnicznie Śląsku.

Po wystąpieniach referatowych odbyła się dyskusja, która była doskonałym uzupełnieniem wcześniejszych wystąpień. Konferencja zakończyła się wspólnym wnioskiem opolskich i katowickich historyków o konieczności podtrzymywania dotychczasowej współpracy naukowej.

Problemy polityki mniejszościowej na terenie podzielonego Górnego Śląska były tematem kolejnej konferencji naukowej, która odbyła się 4 grudnia 2002 r. w Instytucie Śląskim w Opolu. Współorganizatorami konferencji były: Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu oraz Uniwersytet Opolski. Temat sesji nawiązywał do rocznicy podziału górnośląskiego terenu plebiscytowego. Uczestnicy obrad reprezentowali nie tylko śląskie, ale także krajowe oraz zagraniczne ośrodki naukowe.

Konferencję rozpoczął wykład prof. Stanisława Senfta (Opole) — *Górny Śląsk jako przykład podzielonego regionu w powersalskiej Europie*. Prof. Wiesław Lesiuk (Opole) przedstawił sytuację polskiej mniejszości w Niemczech w kontekście polityki narodowościowej III Rzeszy, a prof. Karol Fiedor (Wrocław) scharakteryzował stosunek społeczeństwa niemieckiego do Polaków w Niemczech. Zainteresowanie strony polskiej własną mniejszością w Niemczech omówili: prof. Henryk Chałupczak (Lublin) — *Polityka rządu polskiego wobec mniejszości polskiej w Niemczech*, prof. Marek Masnyk (Opole) — *Opinia publiczna województw zachodnich II Rzeczypospolitej wobec mniejszości polskiej w Niemczech* oraz prof. Marian M. Drozdowski (Opole) — *Stosunek Warszawy do mniejszości niemieckiej w Polsce*.

Część wystąpień była poświęcona innym, poza polską, mniejszościom narodowym. Prof. Leszek Kuberski (Opole) oraz dr Edmund Pech (Bautzen/Budysin) skoncentrowali swoją uwagę na zagadnieniach związanych z mniejszością serbołużycą; mgr Maciej Borkowski (Opole) omówił kwestię ludności żydowskiej, a prof. Wanda M. Wanatowicz (Katowice) zajęła się mniejszością niemiecką w Polsce.

Porównania sytuacji po obu stronach granicy podzielonego terenu podjęli się doc. Wanda Musialik (Opole) — *Kościół katolicki na podzielonym Górnym Śląsku*, a także prof. Bogdan Ci-mała (Opole) — *Szkolnictwo mniejszościowe na podzielonym Górnym Śląsku* oraz prof. Ryszard Kaczmarek (Katowice) — *Polscy i niemieccy działacze mniejszościowi na Górnym Śląsku i ich losy w okresie II wojny światowej*.

Wśród prelegentów zabrakło prof. Tomasza Fałęckiego (Kraków), który miał omówić rolę związków kombatanckich na pograniczu śląskim. Nie przyjechali także do Opoli prof. Jan Gawrecki i dr Maria Gawrecka z Opawy, którzy mieli scharakteryzować politykę narodowościową Czechosłowacji na czeskim Śląsku w okresie międzywojennym.

Konferencję zamknęło wystąpienie prof. Michała Lisa (Opole) pt. *Od prawa opcji do wypędzenia*.

Założeniem uczestników konferencji było wieloaspektowe omówienie problemów mniejszości narodowych na spornych terenach przygranicznych. Mnogość prelegentów pozwoliła scharakteryzować zróżnicowane pod względem językowym i kulturowym mniejszości narodowe Górnego Śląska. Część uczestników zwracała uwagę na pomniejszanie, a wręcz eliminowanie roli mniejszości narodowych w życiu publicznym państwa. Podjęta problematyka powinna skłaniać do refleksji nad doświadczeniami okresu dwudziestolecia międzywojennego w kontekście współczesnej polityki mniejszościowej.

Organizatorzy obu konferencji przygotowują wydanie specjalnych publikacji, w których zainteresowani problematyką śląską znajdą pełne treści wszystkich wystąpień.

21 lutego br. Instytut Historii Uniwersytetu Opolskiego oraz opolski oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego zaprosiły wszystkich zainteresowanych historią Śląska na otwarty wykład prof. Marka Masnyka z okazji 80-lecia powstania Dzielnic I Związku Polaków w Niemczech. Prof. Masnyk, autor monografii poświęconej Dzielnic I ZPwN, podzielił się

ZYCIE NAUKOWE

ze słuchaczami swoimi refleksjami oraz wynikami prowadzonych badań naukowych. Starając się odpowiedzieć na pytanie, komu jest potrzebna pamięć o ZPwN i postaciach z nim związanych, wspominał charakter i znaczenie dawnych obchodów rocznicowych, w które obok Rodłaków angażowali się przedstawiciele władz oraz naukowcy. W drugiej części swojego wykładu prof. Masnyk wskazał na wyraźne różnice w ocenie roli i znaczenia ZPwN w historiografii polskiej i niemieckiej. Słuchacze poznali także zwięzły zarys historii Dzielnic I ZPwN: genezę jej powstania, strukturę, zasięg oddziaływania, sylwetki najważniejszych postaci z nią związanych. Prof. Masnyk określił podstawowe założenia programowe Związku oraz przedstawił jego główne problemy. Podsumowując swój barwny i interesujący wykład, prof. Masnyk posłużył się opinią Józefa Hałasińskiego, który podkreślał, że prawda o Śląsku, choć gorzka, jest potrzebna, bo gruntowna świadomość historii ułatwia kształtowanie przyszłości.

Podobną intencją kierowali się prawdopodobnie także pozostali organizatorzy i uczestnicy spotkań poświęconych złożonym zagadnieniom mniejszościowym na Śląsku. Tego typu spotkania, służące przede wszystkim popularyzowaniu historii regionalnej, zwracają również uwagę na problem tolerancji i równouprawnienia politycznego. A kwestie te budziły emocje nie tylko w okresie międzywojennym, żywe są także współcześnie w wielu regionach.

Adriana Dawid
Opole